

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження
Мішкулинець Олени Олексіївни «Психологічні особливості готовності
молодших підлітків до профільного навчання»,
подане до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата психологічних наук за спеціальністю
19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Успішність власного життєвого шляху людини у значній мірі залежить від правильного вибору майбутньої сфери діяльності. У зв'язку з цим, здатність особистості до усвідомленого самовизначення, спроможність адекватно оцінити свої можливості і життєві цілі та вимоги до фахівця тієї або іншої сфери діяльності є однією з головних передумов не лише набуття професії, а й кар'єрного зростання. Тому, складання образу професії та основних її вимог через призму власної ідентичності обумовлюється, перш за все, до профільною підготовкою учнівської молоді. Саме ця форма навчання передбачає самопізнання, саморозвитку особистості, успішність її самореалізації відповідно до власних потреб і можливостей, сприяє формуванню професійно-важливих якостей, які обумовлюють успішність оволодіння професією в майбутньому та соціалізацію особистості у сучасних умовах розвитку суспільства. Безумовно це потребує докорінної реформи до профільної підготовки учнів, впровадження новітніх психолого-педагогічних технологій з метою створення спеціально організованої форми пізнавальної діяльності учнів, яка передбачає їх інтелектуальний розвиток, врахуванням індивідуальних особливостей, інтересів, здібностей, можливостей й прагнень, їх готовність до профільного навчання. Незважаючи на те, що дана проблема вже знайшла відображення у цілому ряді досліджень, однак такий аспект проблеми як визначення готовності молодших підлітків до профілю навчання та готовність успішно навчатися за суспільно-гуманітарним, природничо-математичним, технологічним, художньо-естетичним, спортивними профілями, починаючи з 5-го класу ще не був у полі зору вчених. Тому

доцільність й актуальність дисертаційного дослідження Мішкулинець Олени Олексіївни не викликає сумнівів. Про це свідчить як наукове так й практичне значення одержаних даних, а саме те, що дисертантці вперше вдалося окреслити індивідуально-психологічні особливості, що зумовлюють вибір профілю навчання та готовність успішно навчатися за суспільно-гуманітарним, природничо-математичним, технологічним, художньо-естетичним, спортивним профілями; виокремити психологічні особливості готовності молодших підлітків до профільного навчання як цілісного утворення та розробити програму психологічного супроводу учнів, починаючи з 5-го класу, з метою формування вищезазначеного феномену.

Дисертаційне дослідження логічно побудовано, має чітку структуру, яка складається з вступу, трьох розділів, списку опрацьованої літератури (261 найменувань, з них 11 – іноземною мовою) та додатків.

У вступі наведено логіка застосування наукового апарату, обґрунтовано актуальність та доцільність дослідження психологічних особливостей готовності молодших підлітків до профільного навчання. Визначено мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження, наукову новизну й практичне його значення, охарактеризовано психодіагностичний інструментарій та теоретико-методологічні засади.

У першому розділі «Готовність молодших підлітків до профільного навчання як об'єкт психологічних досліджень» з позиції системного підходу розглянуто особливості до профільної підготовки учнівської молоді у загальноосвітніх навчальних закладах; проаналізовано понятійний апарат; визначено психологічні чинники, які впливають на становлення та розвиток готовності молодших підлітків як до вибору профілю навчання, так й особливості їх готовності до успішного навчання за обраним профілем. Це дозволило Мішкулинець Олени Олексіївни не лише визначити зміст та структуру готовності молодших підлітків до профільного навчання, виокремити критерії та показники її сформованості, а й розкрити роль цього психологічного утворення для розвитку особистості та визначити основні

шляхи його формування, які піддаються корегувальним впливам у процесі психологічного супроводу при організації навчальної діяльності у загальноосвітніх закладах.

У другому розділі «Емпіричне дослідження готовності молодших підлітків до профільного навчання» визначено методичний інструментарій до виявлення провідних конструктів та індикаторів, готовності молодших підлітків як до вибору профілю навчання, так й успішності навчання за суспільно-гуманітарним, природничо-математичним, технологічним, художньо-естетичним, спортивним профілями та процедуру його проведення.

Особливо хотілось би наголосити на тому, що дисертанткою дуже вдало розроблено авторські методики, які дозволили з'ясувати психологічні особливості готовності молодших підлітків до профільного навчання, визначити структурні складові та проаналізувати рівні прояву даного феномену у молодших підлітків у контексті специфічних вимог конкретного напрямку профільного навчання (суспільно-гуманітарного, природничо-математичного, технологічного, художньо-естетичного, спортивного) до індивідуально-психологічних особливостей учнів. Застосування при цьому кореляційного аналізу дозволило дисертантці встановити зумовленість рівня розвитку готовності учнів, починаючи з 5 класу, як до вибору профілю навчання, так й до успішного навчання за певним профілем та дійти висновку, що підлітки різного віку різняться не лише за рівнями готовності до вибору напрямку профільного навчання, а й за сформованістю окремих показників цього утворення. Про це свідчить аналіз даних емпіричного дослідження, які наведені у цілому ряді таблиць.

Отже, логічно побудована і продумана процедура емпіричного дослідження з використанням методів математичної статистики дозволила Олени Олексіївни охарактеризувати психологічні особливості готовності молодших підлітків до вибору профілю навчання, які пов'язані зі здатністю учнів різного віку аналізувати умови, що допомагатимуть або

перешкоджатимуть вибору профілю навчання. Водночас, було встановлено, що успішність навчання за обраним профілем знаходиться у прямій залежності від відповідності специфіці конкретного напрямку профілю психофізіологічних й інтелектуальних характеристик учня, спеціальних знань і навичок, особливостей самосвідомості, індивідуальних рис, мотивів навчання (адекватних профілю навчання). Причому, підлітки різного віку різняться не лише за рівнями готовності до вибору профілю навчання, а й за сформованістю окремих показників цього утворення. Так, рівень готовності молодших підлітків до успішного профільного навчання за суспільно-гуманітарним профілем зумовлюється більшою мірою спеціальними знаннями і уміннями та навичками учнів; за природничо-математичним – інтелектуальними особливостями, за технологічним – психофізіологічними властивостями, за художньо-естетичним та спортивним – креативними особливостями учнів.

У третьому розділі «Психологічний супровід формування готовності підлітків до профільного навчання» представлено програму психологічного супроводу молодших підлітків з метою формування готовності учнів до профільного навчання; розкрито його структура та зміст, які наглядно представлені у запропонованій авторкою моделі; описано результати її часткової апробації у процесі формувального експерименту. Ефективність психологічного супроводу учнів перевірялась за допомогою повторного діагностування рівня готовності досліджуваних до вибору профілю навчання у старшій школі та готовності до успішного навчання за обраним профілем з метою визначення динаміки розвитку даного феномена у підлітків в експериментальній та контрольній групах. Як засвідчили результати дослідження у підлітків експериментальної групи відбулись статистично значущі позитивні зміни у розвитку готовності до профільного навчання, які наведені у табл. 3.3. Отже, отримані результати, які підтверджені статистично значущими показниками, свідчать про ефективність її застосування у загальноосвітніх навчальних закладах. Що ж стосується

стосується загальних висновків дисертації, то вони відповідають меті, предмету, завданням та отриманим результатам.

Спираючись на вищезазначене зазначимо, що дисертаційне дослідження Мішкулинець Олени Олексіївни є самостійним, актуальним й завершеним дослідженням, яке має наукову новизну і практичну значущість.

Результати дисертаційної роботи відображено в авторефераті та у 12 наукових публікаціях, з яких 6 – у наукових фахових виданнях України у галузі психології, 1 – у періодичному науковому фаховому виданні іноземної держави.

Основні положення та результати дослідження на теоретичному рівні можуть бути використані як матеріал для поглиблення наукових знань про сутність готовності молодших підлітків до профільного навчання, психологічні особливості прояву цього феномену, індивідуально-психологічні особливості, що зумовлюють як вибір профілю навчання, так й готовність підлітків успішно навчатися за обраним профілем.

На практичному рівні результати дослідження, а також програма психологічного супроводу формування готовності молодших підлітків до профільного навчання, може бути використані як практичними психологами у загальноосвітніх навчальних закладах, так й вищих навчальних закладах педагогічного профілю при вивченні наукових дисциплін «Педагогічна психологія», «Вікова психологія», «Психодіагностика», «Психологія творчості», «Диференційна психологія».

Загалом, дисертаційне дослідження, яке підготувала Олена Олексіївна, виконано на належному науковому рівні, містить усі наукові атрибути, які притаманні такого роду робіт, є завершеною самостійною науковою працею.

Поряд з позитивною оцінкою дисертаційного дослідження, слід висловити певні зауваження:

1. У 1 розділі дисертації при висвітленні теоретичних підходів до вивчення готовності учнів до профільного навчання хоча й зроблений

грунтовний аналіз психологічних досліджень з даної проблеми, авторка дисертації не завжди робить особистісну узагальнюючу оцінку наукових праць, присвячених досліджуваній проблемі. У висновках варто було б окреслити найбільш актуальні проблеми та дискусійні питання у контексті досліджуваної теми.

2. У II розділі дисертації, на нашу думку, не зайвим було б при висвітленні результатів емпіричного дослідження готовності молодших підлітків до профільного навчання більш розгорнуто представити поряд з кількісним аналізом особливостей готовності учнів як до вибору профілю навчання, так й до успішного навчання за обраним профілем, якісний аналіз тих особистісних утворень, які визначають становлення та розвиток досліджуваного феномену.

3. У III розділі дисертації доцільним було б навести конкретні приклади щодо впливу тренінгової програми психологічного супроводу учнів старшої школи, які сприяли розвитку пізнавальних інтересів до різних навчальних предметів і занять, ознайомленню з різними професіями і профілями навчання; розвитку якостей, спеціальних здібностей, умінь і навичок, необхідних для успішного навчання за певним профілем, які учні хотіли б вибрати, а саме: суспільно-гуманітарного, природничо-математичного, технологічного, художньо-естетичного, спортивного.

4. І, нарешті, у тексті дисертаційного дослідження зустрічаються як граматичні, так і стилістичні огріхи.

Зазначені зауваження не знижують наукову значущість та загальну позитивну оцінку теоретичних і практичних результатів здійсненого Мішкулинець Оленою Олексіївною дослідження.

Враховуючи вищезазначене вважаємо, що дисертація на тему: «Психологічні особливості готовності молодших підлітків до профільного навчання», яка підготувала О. О. Мішкулинець, виконана на належному науковому рівні, відповідає вимогам п.п.11 і 12 «Порядок присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового

співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, які висуваються до кандидатських дисертацій, та відповідає профілеві спеціалізованої вченої ради К.26.133.04, що дає підстави для присудження Мішкулинець Олені Олексіївні наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент,
кандидат психологічних наук,
старший науковий співробітник

Н.І.Литвинова

